

'Verwachtingspatroon van de vegetatieontwikkeling op de Geiserücken 'met en zonder natuurbouw' gebaseerd op 10 jaar ervaring met de vegetatieontwikkeling in de Grevelingen'

1 Commentaar notitie Dankers

Allereerst moet het mij van het hart dat ik zo langzamerhand ernstige bezwaren krijg tegen de ooit op het RIN geïntroduceerde term 'natuurbouw'. Natuur kun je niet bouwen. Ik verkies zoets als 'natuurtechnische milieubouw' of korthedshalve 'milieubouw'. Ook uit de bijgevoegde stukken blijkt dat in de politiek 'natuurbouw' maar al te goed van pas komt omdat men op deze wijze te gemakkelijk een aanvaardbaar alternatief voor verlies aan natuur (kwalitatief en kwantitatief) denkt te kunnen aanbieden. 'Natuur kun je toch ook weer maken'. Bij milieubouw moet je nog maar afwachten wat de natuur met jouw concept doet.

Verder komt direct bij mij de vraag naar voren wat Nederland zelf wil. Dat is uit de stukken niet zo duidelijk op te maken. Als wij niets doen, kan Duitsland ook niets en blijft de (gewenste) situatie bestaan! Welk Nederlands belang is erbij gediend om daar in de Dollard van alles te willen?

Nu een inhoudelijke reactie op de notitie Dankers. Ik vind het stuk, met inachtneming van de korte reactietijd, goed. Ik geef de voorkeur aan de door Dankers gegeven alternatieven. Met name het verminderen van de speciebergging door dumping op grote afstand en het minimaliseren van het baggerwerk, hebben mijn voorkeur. Ik denk dat zo'n oplossing ook de beste kansen biedt voor een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van het gebied bij zo hoog mogelijke natuurwaarden. Zie ook de verbeteringen op p. 5.

2 Opmerkingen gebaseerd op de ervaring opgedaan met 'natuurbouw' in de Grevelingen

Uit de beschrijvingen in de bijgevoegde stukken en uit Dankers' verslag van de opspuitingen bij de Eemshaven blijkt dat de situatie in de Dollard geheel anders zal zijn dan in de Grevelingen. Ook in de Grevelingen zijn de ervaringen met 'natuurbouw' niet positief, maar desondanks zijn er ook erg positieve ontwikkelingen aan de gang. De vegetaties op de wat drogere

gronden van de Hompelvoet met terrestrische lichenen (o.a. met Usnea spec.) zijn waarschijnlijk van tijdelijke aard. De nog meer bijzondere vegetaties van het Nanocyperion flavescens en het Caricion davallianae op de Veermansplaat kennen hun weerga niet binnen Nederland. Deze kwaliteiten worden echter toch eerder veroorzaakt door de aanwezige abiotische omstandigheden, dan door de uitgevoerde 'natuurbouw'. En juist deze abiotische omstandigheden nu, zijn in de Dollard geheel anders. In de Grevelingen hebben we te maken met een zich uitbalancerend evenwicht tussen een zout stagnant meer en een groeiende zoetwaterlens die door de zoute Grevelingen wordt 'omhooggedrukt'. De lage ligging van de platen maakt dat in de winter zeer grote delen plas-dras staan en dat er brede gradiënten voorkomen tussen zout en zoet. Ook de opbouw van de bodem is een geheel andere dan in de Dollard. In de Grevelingen bestaat de bodem voornamelijk uit zeer voedselarm zeezand dat op natuurlijke wijze in het estuarium is afgezet. In de Dollard hebben we te maken met slik, klei en veen en ook nog wat zand. Doorelkaar gemengd en opgespoten wordt dit voedselrijke mengsel in voortdurend andere lagen afgezet die ver buiten het grondwater en de invloed van het brakke water van de Dollard eerst aanleiding zullen geven tot bijv. vegetaties met Aster tripolium en misschien wel Senecio congestus en Rumex-soorten (Bidentalia-soorten) als de omstandigheden snel zoeter worden, en later waarschijnlijk tot ruderaal vegetaties met inderdaad Chenopodiaceae, Cirsium arvense (distelverordering - maaien, spuiten?), Chamaenerion angustifolium, Epilobium hirsutum en Urtica dioica, om er maar enkele te noemen, en houtige gewassen zoals Sambucus nigra, Salix repens en misschien Hippophaë rhamnoides, maar eerder nog diverse andere Salix-soorten. We moeten ter vergelijking dan ook eerder kijken naar de ontwikkeling van de vegetatie op de drooggevalle schorren van de Grevelingen, dan naar die op de drooggevalle platen in het gebied.

Op zandiger plaatsen zou in het begin sprake kunnen zijn van vegetaties met Cakile maritima, Corispermum leptopterum en Salsola kali (cf. stuifketels van de platen in de Grevelingen). Tenslotte zal in beide gevallen verbossing optreden en een struweel ontstaan met in het laatste geval ook Betula. Ook bij een graasbeheer zal hiervan wel sprake zijn. Hoe zit het met de gehalten aan gechlloreerde koolwaterstoffen en zware metalen in het slib? In zo'n zandiger situatie zullen misschien mogelijkheden zijn, indien de isolatie van het gebied verzekerd wordt, voor de tijdelijke vestiging van bepaalde broedvogels (bijv. meeuwen en sterns). De geïsoleerde ligging van het gebied zal vestiging van muizen bemoeilijken. In die zin is de situatie ook anders dan die bij de Eemshaven.

De diversiteit aan soorten zal in de Dollard aldus met sprongen omhoog gaan. Maar ik denk dat we daar in zo'n gebied niet om zitten te springen. We moeten dus andere criteria hanteren.

Als er al aan 'natuurbouw' gedaan zou moeten worden, zou ik naar Chris zijn theorieën en naar Ger verwijzen. Er zou gestreefd moeten worden naar een zo groot mogelijke verscheidenheid aan abiotische omstandigheden. Afijn, daar is voldoende over bekend. Van mijn kant zou ik willen pleiten voor het absoluut niet inzaaien van grassen en het niet ineggen van stro. Verstüiving van het opgespoten materiaal lijkt, gezien de samenstelling ervan, niet waarschijnlijk. In stuifgevoelige delen zouden hoogstens schermen van rijshout kunnen worden geplaatst en in uiterste nood louter graan kunnen worden ingezaaid (en geoogst?). Ingezaaide vegetaties vertragen in de Grevelingen de ontwikkeling van de natuurlijke vegetatie meer dan 10 jaar, zijn nog zeer lang aspectbepalend en zijn meestal soortenarmer dan vergelijkbare niet ingezaaide vegetaties (zie bijgevoegd concept van een artikel). Inplanten van singels of bos is overbodig omdat t.z.t. spontane bosvorming vanzelf op gang komt. Al met al zal het dan nog decennia duren voor zo'n gebied van enige betekenis is.